SATYR

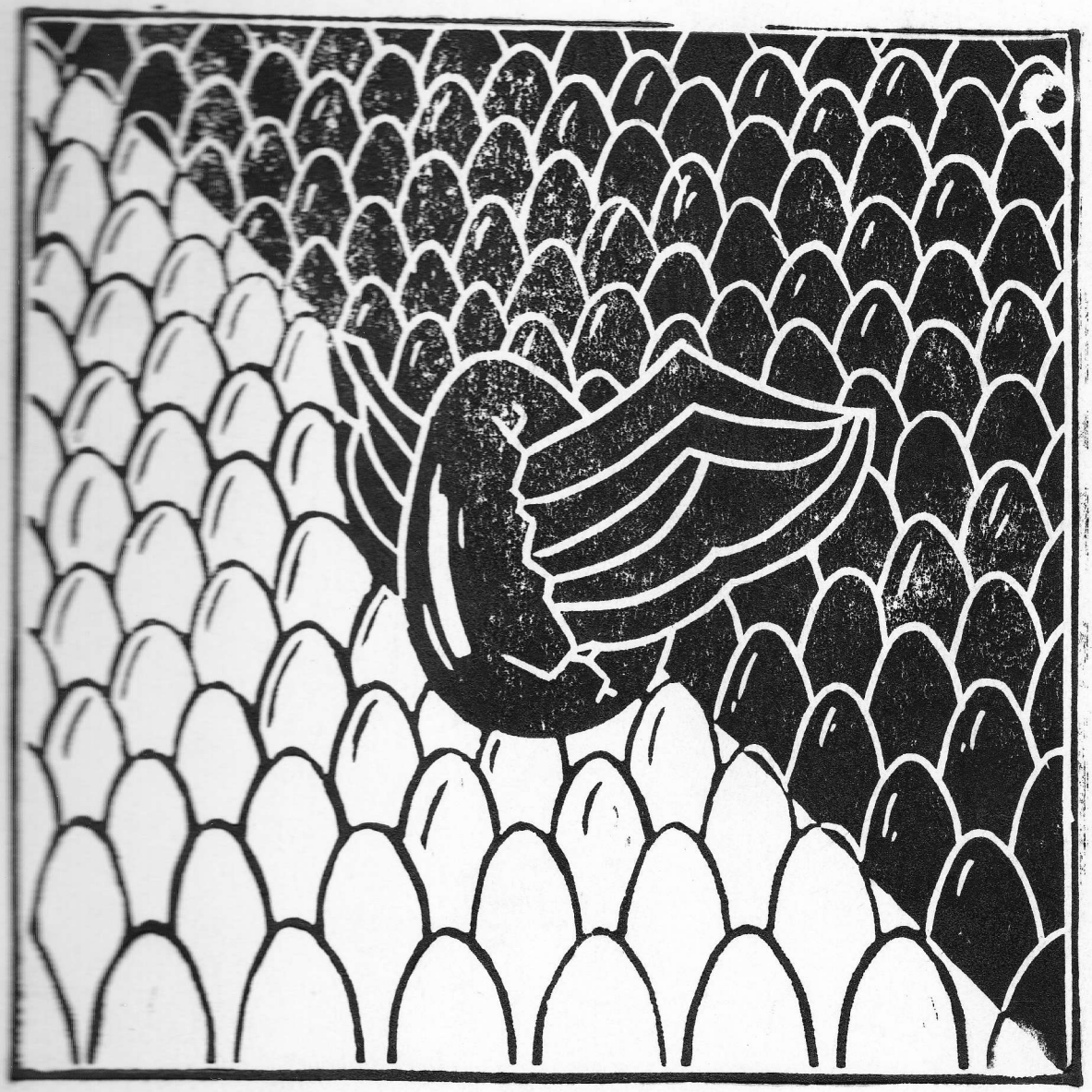

15

S P O L E Č N Í K Z Í T Ř K A

/JEAN-PIERRE DUPREY/

I KDYŽ PADESÁTÁ léta nekonečně pomalu odtékala hrozným, temným trychtýřem, bylo chtě nechtě třeba uznat, že - nezávisle na tom či onom postoji Bretona - představoval surrealismus jediné vítězné aventgardní hnutí schopné ovlivnit všechny oblasti umělecké tvorby, že jen surrealismus - - jakožto mýtus i energie, a ne surrealismus pro nebo proti - - nás dokáže vyvést ze slepé uličky, kde si básníci jakoby hrají se smrtí... píše Alain Jouffroy v předmluvě k poslední Dupreyově knize KONEC A ZPŮSOB.

Myšlenka smrti pronásledovala Dupreye celý život a jen málo básníků ji ovládalo s takovou silou. V jedné ze svých prvních publikovaných básní oslovuje svou smrt takto:

„Kvůli tobě, drahý oběšenče, můj nevlastní bratře, můj společníku v úzkosti, jsem se vzdal toho, co už svět viděl, co už bylo vytvořeno, všeho poznaného."

Tento „společník", s kterým rozmlouvá, je člověk, jenž se 2. října 1959 bez jediného slova na vysvětlenou oběsí na trámu svého ateliéru, poté co skutečně zavrhl všechno známé a poté co vyslovil svůj „proslov o věčnosti".

Duprey však smrt neopěvuje, pouze ji zaznamenává. Nikdy ji nepojímá jako hranici a nikdy ji nechápe jako útěchu. Jeho DVOJNÍCI /1948-49/ procházejí smrtí, jako by to byl jen přízrak nebo hluboká noc, která činí život neprůhledným, neznepokojují se tím, čím jsou, ale tím, že jako živí lidé hledají něco, čeho nemohou dosáhnout.

Básně, které tvoří sbírku KONEC a ZPŮSOB /z níž je i náš výbor/, byly napsány jako závěť. Avšak tato závěť neuzavírá žádnou cestu, všechny otázky, které vyslovuje, zůstávají nevyřešené. Celá sbírka je jakýmsi útěkem z tohoto světa, ale ironický humor, výkřiky jako hřeby zatloukané hned do rakví a hned do kolébek nám verš za veršem dokazují, že pro Dupreye byla tato závěť zároveň cestovním pasem vyvzdorovaným někam, kde se zápor mění v klad, temnota ve světlo, strach v neohroženost, noc v den, zánik v život.

Surrealismus ještě nedosáhl této hranice, poznamenává Jouffroy, kde pesimismus a optimismus, naděje a beznaděje byly vymrštěny jakoby katapultem z duševního světa. Šílená akcelerace Dupreyova myšlení ho dovedla k pravdě, kterou by nikdo nedokázal hlásat, kterou však lze sdělit tajně, nervy a dechem.

„Já, já nikdy neměl uvíznout nohama v této galaxii!" říká Duprey. a příteli, který se ho tři dny před smrtí ptal, jak se daří, odpověděl mírným a tlumeným hlasem: „Jsem alergický na planetu." Jako všichni velcí básníci měl Duprey smysl pro provokaci. Aniž o tom kohokoliv předem vyrozuměl, šel jednoho dne k hrobu Neznámého vojína a vymočil se na věčný plamen. Byl udán a zatčen. Poslední měsíce jeho života byly poznamenány následky tohoto činu. Zmlátili ho, byl uvězněn a potom převezen do psychiatrického ústavu.

Když byl později propuštěn na svobodu, litoval, že nezůstal ve vězení déle, déle mezi zloději a vrahy. A v tomto stavu „provizorní svobody" sestavil pořadí a složení textů svého rukopisu. Definitivní rukopis ještě vložil do obálky s adresou

J á n e m ě l u v á z n o u t

n o h a m a

v t é t o g a l a x i i

JEAN-PIERRE DUPREY

VZADU
ZA VLKY

Když vyjí vlci, noc přitahuje šroub,
Země se zastavuje
A nebe se napřimuje.
Ten večer země je průhledná
U dvou sluncí, černá krev, kluzký vítr,
Rozvity do směru
Největší hloubky zející nad vlastním jícnem
Ve svých věžích s tisícem tváří.

Tvář vzadu za vlky,
Kde dokonává noc, mává
Hrůznou paží.
...Hladká jak zrcadlo,
V němž zemrazí tě příboj očí.

Tvář vzadu za vlky,
Jako ticho vysloviví kletbu,
Její prostorový život
Již překračuje kordilleru smyslů.

Udeř tu tvář, udeř
Tu tvář hladkou jako led;
Přejeď nožem svoji tvář,
Uchop život za oba konce
A stoč se do klubka,
Stoč se do klubka...

KRUTÉ NOCI

První noc jsme pátrali v chodbách po správném úhlu, po všech těch úhlech a trojúhelnících, po všech kružnicích světa.

Zapálil jsem přízrak. Tato svíce hláskovala zelenou tvář s vlněním plachty. A s tímto deštěm padala čarodějnice, kapky čarodějnice, cele zkrvavělé z našich zmatků, promoklé od všech našich očí. *Byla měkká jako vlna, ohleduplná jako dveře, které se zavírají.*

Druhá noc nás zastihla na lodi. Kapitán byl tak velký, jako by visel na stožáru. Námořníci četli zázraky, zatímco Velká Spáčka bděla nad našimi sny a poučovala naši obezřelost. Měla opravdu včelí trpělivost.

Moře s rozvlněnými gesty, mateřské moře „vod oné strany" nás počítalo mezi své ryby.

Třetí den jsme připluli do přístavu. Přátelé zesnulých námořníků nám vyprávěli o přeludech...

„Ten dušičkový den
Noc krutou chystá jen..."

Sníh byl citlivý jako večerní vlasy a pavouk, který v něm tkal, nezanechal ani špetku naděje, ani stopu zatracení.

Ráno nám dalo sbohem. Z dlouhé smutné ruky kapkalo na dávno spící jíní.

JEAN-PIERRE DUPREY

aneb T O T Á L N Í P Ř Í T O M N O S T

Sebevražda Jeana-Pierra Dupreye 20. října 1959 vytyčuje v mých očích krajní mez, k níž žádný z nás nedokázal dospět. Aby mi bylo rozuměno: neříkám, že sebevražda JE nebo MŮŽE řešením, nenechám se nikdy uzavřít do tohoto dilematu. Ale to, že básník Dupreyovy velikosti velikosti byl mým přítelem, že pociťoval s v ý m v l a s t n í m způsobem onu distanci, na niž si tu tak stěžuji, že pokračoval ve svém díle až do posledního slova - slova r o z p a d, ano, r o z p a d l é t ě l o, to je zde pravý výrez - aniž kdokoli z nás dokázal, aniž kdokoli z nás mohl nebo snad i jen chtěl navázat s ním, předběžně a stan se co stan, onen druh kontaktu bez trhlin, totálního vyšlehnutí myšlenky a smyslů, které dává definitivní ~~vyšlehnutí~~ evidenci i nejtajuplnějším styčným bodům mezi lidmi - ne, toto mi nikdo nedokáže „vysvětlit".
Přicházel ze stejných obzorů jako já - setkal se s Bretonem krátce po mém rozchodu se surrealistickou skupinou - ale byl bezpochyby „poznamenán" zcela jiným dětstvím, zcela jiným jinošstvím v rodném Rouenu. Jeho pozorný a mlčenlivý způsob existence, odstup, který zaujímal vůči vlastním básním - označit je za příkladné by bylo málo. Celé jeho myšlení, celý jeho život jsou nám zpřítomněny ve dvou knihách: Z a s v ý m d v o j n í k e m / Derrière son double / - - publikováno poprvé roku 1948 a spolu s P ř í z n a č n ý m i / Spectreuses / v roce 1964 - a C í l i z p ů s o b / La Fin et la Manière / - jeho posmrtné poselství publikované v roce 1965; k těm je záhodno připojit divadelní hru dosud nevydanou, Ř o u h a v ý les / La Forêt sacrilège /. Dílo rozsahem skrovné má plnost a prudkou záživost některých nejkrásnějších zlomků Rimbaudových; intuice, která mu byla vlastní, intuice, kterou raději nazveme jasnovidností, aby se doopravdy v i d ě l o, oč tu běží, byla možná jen dokonalou regulací vjemového mechanismu. Ale nejpodivuhodnější je u Dupreye to, že jeho básně se dešifrují navzájem, v čase pojímaném jako prostor, že si navzájem, předávají s m y s l, který není ještě plně odhalen. U Dupreye nejsme už onou nekoincidující koincidencí přítomnosti, nevzpínáme se uvnitř nedešifrovatelné tkáně, nerozkládáme nic: jsme oním rozkladem myšlenky, která „vytváří" svět, jsme strojem, který vrací vesmíru strukturu mozku. Číst jeho poslední básně v proze, to znamená VIDĚT, ale VIDĚT OČIMA, KTERÉ NEJSOU ANI NAŠE, ANI NIKOHO JINÉHO, VIDĚT VNITŘNÍK-VNĚJŠÍK VŠEHO. Jeho čas je totiž časem celistvosti, a když užije minulého času b y l o, podrobuje ho vzápětí takovéto proměně:

B y l o t o n e v í m k d y, a h o d n ě p ř e d a h o d n ě p o, v m i n u t u, k t e r á u ž n e b y l a, v h o d i n u, k t e r á n e b u d e, a č a s b y l j i n d e. Z a č a l o t o v d o m ě b e z d o m o v a, s p r o s t o r e m v e č e r a, p r o s t o r e m, k t e r ý b y l j a k o r u k a p ř í l i š h l a d k á, n e ž a b y s e p ř e s t a l a k l o u z a v ě v z t a h o v a t d á l. K z a p o m e n u t í o b z o r ů s e d r u ž i l s e n b y t í, k t e r é s e u t v á ř e l o.

M O D E R N Í P O E Z I E

XX. S T O L E T Í

vybral: LEO

Francis PICABIA

Máslový kávovar

S opratěmi v ruce rozsévajíc svůj hezký jazyk
Celá upsychtěná s jezdeckým bičíkem
Bora dětátko sbírá padesát centimů
V zahradě pijavice sasanka
Unda salátu v koženém řemeni
S oranží v ruce fouká na šaty
Cukráře jenž sklízí úrodu hroznů v nemocnici
Praporu se žerdí z ředkvičky
Jsme v sýpce kosů
Kde vlídný pavouk nosí jadérka
Se znavenou tváří v hojné tekutině
Kazajek z hlodavých červíčků zlého svědomí
Létati vzduchem housenčí hodokvas
Tot riziko plechového ráje
Zavěšeného až na komíně.

Benjamin PÉRET

půjdu chceš-li

Byl velký dům
Nad nímž plaval ohnivý potápěč
Byl velký dům
Opásaný kapucemi a zlatými helmami
Byl velký dům
Plný skla a krve
Byl velký dům
Stojící uprostřed močálů
Byl velký dům
Jehož majitel byl slaměný
Jehož majitel byl buk
Jehož majitel byl dopis
Jehož majitel byl chlup
Jehož majitel byl zub
Jehož majitel byl zatáčka
Jehož majitel byl upír
Jehož majitel byl zuřivá kráva
Jehož majitel byl kopanec
Jehož majitel byl tornádo
Jehož majitel byl kymácivá loďka
Jehož majitel byl karmanola
Jehož majitel byl náhlé úmrtí
Řekněte řekněte mi kde je ten velký dům

Christian MORGENSTERN

Trychtýře

Dva trychtýře jdou noční tmou
  Tel jejich úzkou skulinou
    proudí jas luny
      klidně stále
        na cestu
          lesem
            a t.
              d.

ROMAN MOROCZ

ABSOLUTNÍ

Stínáš gilotinou jednu hlavu za druhou fantazií stoiků i toho groteskního satyra Ovidia a hledíš na své břicho neditě k prasknutí ponravama těch nejodpornějších živočichů, které tvé tělo poznamenaly prorůstáním šlahounů, hladkých slizkých jak hleny protlačené přes mlýnek na maso. A nejkrásnější šlahoun, který bičuje tvou tvář vyrůstá, prorůstá přímo z prostřed čela a tím šlahounem tě obejmu, políbím miláčku a náruživě prorostu až ucítíš tu rozkoš hladkého průstřelu mozkem druhým živočichem tak zoufale hladkým. Chtěla ses vždy tisknout, ne abys pocítila teplo a zvrácenost lidského nitra. Strup v tvé hlavě je rozkošný, miláčku. Chce se mi zvracet a to tence, táhle a slastně přímo do tebe až ten poklop rtů rozevřeš, abys mezi zuby mohla drtit ponravy, tvou budoucí a jedinou potravu miláčku. Pak se můžeme oddat a plně zaujat svými šlahouny tak krásně zasliněnými. Lidé si budou zakrývat oči, ale nos ucítí vždy vůni nasládlou, vůni rozkladu těla a plnou výkalů, v kterých jak věční milenci spočíváme a prázdnou skořápku prázdných myšlenek stejných jak prázdná obloha opilce potácejícího se za mlhavým dnem věčně prázdné flašky. Ten sám člověk necítí tu slast když my dva, negativní žena, negativní muž, každý z jedné strany mu tenounce zvracíme stereo do jeho něžných špičatých uší se štětinkama.

Aby se vyznamenal párkrát šíleně, mocně prásknul gumou od trenýrek stejně bezvýraznych jako jeho obličej pomalu opadávající jak upocené listí na pomočenou podlahu hospodského záchodku. Jak opilci jsou prázdní a amorfní na svých krátkých nožkách, nateklých pivem, tak hodně podobných kondomům pohozených do pisoárů. Hračky pro děti, larvičky pro dospělé, pěkně husté, vypasené, jak ty kurvy v prvotřídních hotelích třídy A čekající na nezaměstnaného,

na dovolené
na dvacet marek
za kapavku;
a poníženě řeknou
Danke

Bum ratata rata ta bum bum ratata bum ratata bum ratata. Třesk, plesk, výsk, bum ta rata ratatabum. Kanady, oděv vzor 60, zelená košile, oddanost, hrdost, jiskra síly, břesknost kroku. Levá dva,

Dalibor M A Ň A S

(Hukvaldy)

VZPOMÍNKA

tím se v hrsti
estních vzpomínek.
sty
mi vysmívají.
všechno
jimi uteklo...

jsem opravdu prožil.
jsem si vymyslel.
byla lež.

tak
em se s nechutí učil
lovat matku
čí učitelů.
chal jsem se unášet návaly
ov.
ušich mi znely věty,
ko chorály
oupající
klenbě kostela.

d stojím
rozdrceným jícnem.
zcruji klenbu.
lacatěla mými prosbami, nezdá se vám?
vím,
k jinak to říct.

co tak zarputile
pomínám?

---

trhaná pavučina
metená z rohu místnosti.

lámané košťe
pavouk lepený
lestní sítí.

zvavé oči
vlékají perly slz
d čerstvým hrobem
nemoci podlehlé tělo
vsazené v dřevený rám rakve/
hltila země.
mřelí pozůstalí.

TÉMA: Humor ve science fiction

DOPIS MINISTRU SPRAVEDLNOSTI

Pane ministře!!

Musím si postěžovat. Nechápu, proč jí nemají rádi. Je tak krásná a něžná, jako její jméno Klotylda. Ostatně její ušlechtilá, krabicovitá hlava mluví za vše. A což teprve její jemně krojené rty, barvy nezralého pelyňku? A měl by ste jí vidět, když svými pěti špičáky trhá vzrostlého srnce. Její velké, kulaté oči jako by ani neměly víčka. Vůbec nemrká. K zdůraznění této krásy si pravidelně vytrhává obočí a víčka si lepí místo nich. Uprostřed obličeje jí trůní velký, fialový nos, podobný násadě od rýče. Z obou jeho dírek se vinou chlupy silné jako špagáty a spadávají v kudrnátých prstencích až na horní ret. Jemně průsvitná ouška mají velmi praktický tvar vrtule. Nádherné bílé vlasy jí splývají ve třech pramenech. V předu první až na přilepené víčka a zbývající po stranách se dotýkají obou vrtulí. Vzadu Klotylda vlasy nemá. Vždy mně fascinuje pohled na její štíhly, takřka půlmetrový krk. Vydržím se dlouhé hodiny dívat jak jí ohryzek pořád poskakuje nahoru a dolů, sem tam a zase zpátky. Rozkošné. Někdy když Klotylda zpozoruje, že jí tajnně sleduji, z lásky ke mně zvýší své úsilí natolik, že už pak ohryzek ani nestačím sledovat, tak rychle kmitá. V těchto chvílích jsem šťasten. Potom užbrzy pomocí jejího dlouhého, lepkavého jazyka dosáhne spojení. Pak Klotylda odloží blůzku a mému nadšenému zraku se ukáže štíhlé, chlupaté tělíčko. Pas má tak úzký, že by se dal přeštípnout kombinačkami. Pak začne Klotylda tak zvaný vosí tanec. To znamená, že stojíce pevně na zemi začne horní polovinou těla zvolna kroužit, pak se tempo zrychluje, až nakonec opisuje v šílených kruzích sínusovku a střídavě přitom odírá podlahu a strop. Mohutné, melounovité prsty jí přitom zběsile poskakují po zádech, nakonec si Klotylda v extázi ještě začne přidupávat do taktu jedino nohou, kterou disponuje. Pravda je jenom jedna a vyrůstá ji přímo z pánve, takže vlasně poskakuje, ale zato je ukončena kopytem a rany jsou tudíž pěkně silné. Však už několikrat si na nas sousedé stěžovali u domovnice, zajímavé však je, že knám do bytu si ještě nikdy stěžovat nepřišli.
Klotyldě však už mezitím začínají docházet síly. A ve chvíli, kdy už se zdá, že údery parního bucharu, vlastně parního kopyta rozboří důma tělo švihající kolem jako mačeta připomínající helikoptéru, v tu chvíli drahá Klotylda padne jako podťatý ořešák a usne. Za několik hodin až se probudí, začne s úpravou svého zevnějšku. Mýt se nemusí, neboť špína zní opadala během tance-pouze si zalepí leukoplastí tržné rány na hlavě ahlavně si musí znovu přelakovat červeným lakemodřené a otlučené kopyto. nehty na rukou si lakovat nemusí, protože od narození žádné ruce nemá.
A to je pane ministře všechno, čím jsem chtěl apelovat na Vaše city. LIDÉ říkají, že jí z toho inkubátoru vůbec neměli poštět, ale já ji mám rád. Až se Klotylda vzbudí, napíše Vám taky pár řádek. Já si zatím půjdu vyleštit kopyto.....

/MAX - POLIČNÁ/